

одночасно і виробником, і споживачем енергії); д) кооперативами – агрегаторами (тобто кооперативами, що накопичують енергію від окремих виробників) тощо.

На нашу думку, з урахуванням попередніх стратегічних упущень та управлінських помилок, наразі необхідно здійснити активу підготовчу роботу з метою повноцінної реалізації потужного потенціалу кооперативної організаційно-правової форми для ефективного функціонування енергетичних відносин в умовах розпочатого енергетичного переходу. Це, з одного боку, простимулює суспільство до активнішої участі у розвитку власного регіону та підвищення власного рівня життя; з іншого боку, це розвантажить державу від необхідності самостійно вирішувати усі проблеми, пов'язані з енергетичним переходом країни. Для цього, на нашу думку, слід здійснити глибоке оновлення чинного кооперативного законодавства, яке давно потребує ретельного перегляду та осучаснення. Однак це вже тема для окремого дослідження та наступних наукових розвідок.

Губань Радим Васильович,

професор кафедри правознавства
та галузевих юридичних дисциплін
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова, доктор юридичних
наук, доцент;

Колеснікова Елеонора Петрівна,

старший викладач кафедри загальної фізики
та фізики твердого тіла Національного
технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Як досить слушно зауважує Ю. Разметаєва: «Правові цінності часто пов'язуються з поняттям правової культури та правосвідомості суспільства, в яких вони знаходять своє відображення. До цього можна додати і необхідність затвердження цінностей у правосвідомості окремої людини, оскільки саме на індивідуальному рівні формується повага до останніх, готовність їх відстоювати і захищати. Тому таке значення для запобігання і подолання деформацій правосвідомості набуває виховання ціннісного ставлення до права і його окремих проявів» [1, с. 83]. Як переконують дослідження психологів, закладення основних цінностей відбувається у шкільному віці. У зв'язку з цим необхідно приділяти належну увагу їх формуванню. Цікаво порівняти що знають про права людини українські школярі і, приміром, шведські. Ось що з цього приводу говорить координаторка

моніторингу імплементації Національної стратегії у сфері прав людини Української Гельсінської спілки з прав людини Ксенія Семьоркіна: «Наші учасники, які їздили до Швеції для отримання досвіду, були приємно вражені рівнем освіти, рівнем обізнаності шведських школярів, які знали, що таке права людини. Коли їх питали: «Чи порушуються ваші права як дитини?», відповідали: «Ні». Коли їх детально питали про конкретні права, які могли бути порушені, то вони відповідно казали, що вони не порушуються. А коли ми проводили невеличке соціологічне опитування у школярів в Україні, то вони навіть не знали, що у них такі права є і, відповідно – що вони можуть бути порушені» [2].

Ці висновки спонукають нас думати, що у правовому вихованні українських школярів є проблеми. На превеликий жаль, незважаючи на те, що хоча питання реформи юридичної освіти протягом останніх років дійсно було надзвичайно актуальним і знаходилося у фокусі суспільної уваги, проте основна увага була зосереджена на вищій юридичній освіті. Натомість необхідно пам'ятати, що на відміну, скажімо, від фаху математика, юридичні професії потребують формування правових цінностей. Інакше без цього суспільство може зіштовхнутися з тотальним правовим нігілізмом. В той же час, юристу необхідні і знання. І було б дуже добре, якби школярі їх на належному рівні отримували у закладах освіти. Мабуть очевидним є те, що школяру, який лише один рік вивчав у школі математику важко буде стати кваліфікованим інженером чи математиком. Однак, у частини освітянського середовища є експектації «отримати» кваліфікованого юриста після того, як він лише один (!) рік вивчав правознавчі дисципліни в школі. Крім того, на відміну від багатьох інших предметів відсутність можливості скласти зовнішнє незалежне оцінювання з правознавства не спонукає школярів до кращого засвоєння правових знань.

Однак, на перешкоді формування правових цінностей в закладах загальної середньої освіти стоїть не лише брак годин на вивчення правових дисциплін, але й брак належним чином підготовлених вчительських кадрів. Наприклад, незважаючи на існування імперативної норми в Указі Президента України «Про національну програму правової освіти населення» «надання правової освіти має здійснюватися в усіх дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах і закладах післядипломної освіти» [3] заклади вищої освіти, включно з педагогічними, як правило, ігнорують цю норму і не включають правознавчі дисципліни до циклу обов'язкових навчальних дисциплін. А це означає, що вчительська спільнота не отримує належної юридичної освіти, і, відповідно, не буде належним чином підготовленою. А це, своєю чергою, позначиться і на закріпленні правових цінностей у школярів.

Однак, все ж найбільшою проблемою, мабуть, є те, що відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження

Переліку предметних спеціальностей спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)», за якими здійснюється формування і розміщення державного замовлення та поєднання спеціальностей (предметних спеціальностей) в системі підготовки педагогічних кадрів» [4] формування та розміщення державного замовлення з предметної спеціалізації «правознавство» не передбачається, що означає, що держава не фінансує підготовку вчителя правознавства. А це, як не прикро визнавати, означає, що викладати правознавство в школах України будуть вчителі образотворчого мистецтва, фізичної культури, трудового навчання, математики тощо. Зрозуміло у зв'язку з цим на які результати їх роботи можна очікувати. І це при тому, що саме в шкільний період закладаються ті морально-правові підвалини, які згодом, скажімо, унеможлиблювали б появу в державі конституційно-правових криз на кшталт тієї, яку ми спостерігаємо сьогодні.

Список використаних джерел

1. Разметаєва Ю. С. Правові цінності: природа і особливості. Правова доктрина – основа формування правової системи держави : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятим. моногр. «Правова доктрина України», Харків, 20–21 листоп. 2013 р. Харків, 2013. – С. 183–186.

2. Права людини в школі: чи популяризують ці цінності серед дітей? URL : <https://www.prostir.ua/?focus=prava-lyudyny-v-shkoli-yak-populyaryzuvaty-tsinNesti-sered-ditej>.

3. Указ Президента України «Про національну програму правової освіти населення». Офіційний вісник України. 2001. № 43. С. 36. Ст. 1921.

4. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Переліку предметних спеціальностей спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)», за якими здійснюється формування і розміщення державного замовлення та поєднання спеціальностей (предметних спеціальностей) в системі підготовки педагогічних кадрів». Офіційний вісник України. 2016. № 47. С. 552. Ст. 1718.

Гуз Юлія Миколаївна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
за спеціальністю «Психологія» ННІЗДН
Національної академії внутрішніх справ

НЕДИРЕКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК СПРОБА ЗМЕНШИТИ РИЗИК КОМУНІКАТИВНИХ НЕВДАЧ У ДИСТАНЦІЙНІЙ ОСВІТІ

В основі будь-якого навчальної, як і будь-якої іншої, діяльності лежить зв'язок між людьми, у процесі якого виникає психічний контакт, що проявляється в обміні інформацією, взаємопереживанні, взаєморозумінні, взаємному впливі – спілкування. У спілкуванні